

Augustino Povilaičio sūnus:

„Tėčio karjerą apibūdinčiau kaip mirties bausmę“

Retai, tačiau tikras, jaukias, o tuo pačiu, ir labai skaudžias gyvenimo istorijas pasiseka išgirsti beveik iš pirmų lūpų.

Istorinio Lietuvos žvalgybos didvyrio, sovietų valdžios sušaudyto Valstybės saugumo departamento direktoriaus Augustino Povilaičio, sūnus sutiko duoti išskirtinį interviu. Šis – vos vienas iš kelių per gyvenimą žiniasklaidai skirtų pokalbių apie mylimą tėvą.

Daugybę metų Jungtinėse Amerikos Valstijose, Ilinojuje, gyvenantis Romualdas Ramutis Povilaitis pasidalijo širdyje rusenančiais šiltais prisiminimais.

„Tėtis vienintelis iš brolių ir seserų buvo baigęs aukštąjį mokslą“, – prisimena Augustinio Povilaičio sūnus.

Ko gero, A. Povilaitį galima vadinti ne tik didvyriu, bet drąsiai įvardinti ir kaip vieną pagrindinių Lietuvos žvalgybos tarnybos formuotojų. Nors nuo 1918 m. netgi trys jo seserys gyveno Amerikoje,

Augustinas – su atsidavimu kūrė gerovę gimtinėje. Tol, kol lemtingais 1940–aisiais, sovietų okupacijos metais, netapo savo paties valstybės auka.

Dabar JAV gyvenantis Romualdas pozuoja prie savo paties rankomis kurtų kryžių. Raižiniais apipavidalinti ir gintaru inkrustuoti kūriniai jam mena gyvenimą tėvynėje, vaikystės laikotarpį ir, žinoma, tėvą.

„Pašvenčio gimtinėje liko tik aukštos žolės, kur buvo tėvelio namas su šiaudiniu stogu. Kas buvo, tas dingo, kaip ir visa šiame gyvenime“, – nostalgiskai kalbėjo Romualdas.

87–erių Romualdas labai puikiai prisimena istoriją, nutikusią daugiau nei prieš 8 dešimtis metų.

„Būdamas 6 metų nutariau aplankyti tėvelį rūmuose, kuriuose jis dirbo. Gyvenome trečiame aukšte name, toje pačioje gatvėje, kur buvo Saugumo rūmai. Žaidžiau smėlio dėžėje kieme ir nutariau aplankyti tėvelį darbovietėje. Policininkas paklausė, kas aš esu. Vaiko kalba atsakiau: „Polilaitis“. Tėvelis nustebo mane pamatęs. Skambina mamai, klausia, kur yra Ramutis. Atsakymas – smėlio dėžėje, kieme. Pažiūrėjo per langą – na gi jo nėra! Išgąstis mamai“, – juokiasi Lietuvos herojaus sūnus.

Tuo metu mažametis Romualdas dar negalėjo žinoti, kokį skaudų smūgį likimas suduos jo šeimai.

Anot Amerikos Lietuvio, tuometinė žvalgyba buvo gera ir vis tobulėjo, bet tai nereiškė, kad Lietuvos nepriklausomybė išliks, kalbant apie konfliktą su Rusija ar pasipriešinimą ginklu.

„Tėčio karjerą apibūdinčiau kaip mirties bausmę, turint omenyje, kad dirbo valstybėje, kurios kaimynė yra Rusija... Tėtis žinojo, kas laukė Lietuvos ir jo paties po 1940–ųjų metų“, – kalbėjo R. Povilaitis.

Skaudžių likimo smūgių Romualdai teko patirti ir gyvenant toli nuo gimtinės. Pirmoji jo žmona Milda mirė prieš 20 metų. Antrajai žmonai Daliai buvo insultas, tad dabar ji gyvena medicinos priežiūroje teikiančioje įstaigoje.

„O aš vargstu vienas pas savo jauniausią dukrelę Ramoną, kuri yra man kaip angelas“, – sakė vyras. Tačiau šiuo metu jis džiaugiasi net 9 anūkais, kurių trys, nors ir gimę Amerikoje, kalba lietuviškai. Kaip nebūtų keista, visi jo draugai ir žmonės, su kuriais sugyvena – taip pat lietuviai.

Nesunku nuspėti, iš kur tokia R. Povilaičio trauka Lietuvai – juk ne tik čia gimė, tačiau ir augo aplinkoje, kurioje tautiškumas, valstybė ir piliečių gerovė buvo didelė vertybė. Vardan to dirbo ir tėvas Augustinas Povilaitis.

„Kasdienybėje girdėdavome tėvą kalbant per radiją apie vyrų girtuokliavimą, alkoholio poveikį vaikų apsigimimams, nors jis pats su medicina nebuvo susijęs. Tėtis buvo visiškai abstinentas, nuo to laiko, kai būdamas dvidešimties metų padaugino alkoholio ir, grįždamas namo, pametė kepurę, jis visiškai nustojo vartoti alkoholinius gėrimus. Valdžios posėdžių metu tėvui įpildavo raudoną vandenį. Tėtis buvo pavyzdingas

politikas, save atidavęs Lietuvos saugumo vystymo darbui. Jo darbo etika gali būti pavyzdys visiems“, – pasakojo R. Povilaitis.

Pats jis daugžodžiauti apie politiką nelinkęs – toks iš jo politikas, kaip iš ožio daržininkas – ironizuoja pats. Tačiau būtent praktiškų dalykų, apie ūkininkystę, jis ir išmoko iš šviesaus atminimo tėvo.

„Ką išmokau iš tėvo? Kaip pasodinti obelis ir kriaušes, ir kaip juokauti, pasakoti anekdotus. Tėtis rūpinosi Lietuva. Statė moderniškesnes daržines, kiaulides, tvartus, gyvenamąjį namą, klėtis“, – kalbėjo Romualdas.

Kasdienybėje Romualdas su trejais metais jaunesne seserimi Marija Beatriče girdėdavo tėvą kalbant per radiją apie vyrų girtuokliavimą, alkoholio poveikį vaikų apsigimimams, nors jis pats su medicina nebuvo susijęs.

„Valdžios posėdžių metu tėvui įpildavo raudoną vandenį“, – pasakojo Romualdas.

Jis tėtį atsimena kaip mielą, šiltą, puikų ir įdomų tėvą. Tiesa, ne visada turintį laiko savo paties artimiausiems – šeimai.

„Dieną naktį kalba telefonu prie abiejų ausų pridėjęs ragelį. Kai aš jeinu į jo raštinę namie, mama griebia mane už nugaros ir traukia lauk: „netrukdyk tėvelio, jis užimtas... Visa, ką tėvelis darė, sutinka su mano galvosena ir aš viską pateisinu. Nuoskaudos dėl jo darbo neturėjau. Džiaugdavausi su juo būdamas“, – tikino Romualdas.

Nors pats gyvenime pasirinko odontologo profesiją (neturėdamas žemės, jis sakosi negalė-

jęs būti ūkininku kaip jam patarė jo pomėgiai) ir apie dabartinės žvalgybos darbą ne ką išmano, džiaugiasi naujausia Valstybės saugumo departamento išleista knyga apie Lietuvos žvalgybą.

„Šiandieninei Lietuvos žvalgybai – didžiausios sėkmės ir geriausių santykių su Lietuvos sąjungininkais, kurie turi „dideles lazdas“ ir reikalui esant, nepabijojas jas panaudoti“, – linkėjo jis.

R. Povilaitis tikina esantis patenkintas ir labai dėkingas, kad Lietuva pagerbė tėvo nuopelnus ir man kaip žvakei prieš tėtį palenkė galvą. Dar 2006 m. Lietuvoje Romualdas iš prezidento Valdo Adamkaus rankų atsiėmė tėvui po mirties skirtą Vyčio kryžiaus ordiną.

Valstybės saugumo departamento direktorius Augustinas Povilaitis (1900–1941) žvalgybos institucijai vadovavo 1934–1940 metais.

Iki tol, jis savo ankstyvus gyvenimo metus taip pat pašventė tėvynei. Dar 1919 m. jis tarnavo Lietuvos kariuomenėje kaip savanoris ir kovėsi Lietuvos nepriklausomybės kovose prieš bermontininkus. Kariuomenėje už nuopelnus jam suteiktas kapitono laipsnis.

Nuo 1920 m. iki 1931 m. Lietuvos saugumo tarnyboje jis dirbo eiliniu pareigūnu, tačiau kaip buvusiam savanoriui valstybė jam suteikė 15 hektarų žemės Giedriuose, Vilkaviškio rajone. A. Povilaitis mielai dirbo savo žemę ir išvystė puikią sodybą.

Trumpam sustabdęs darbą Valstybės saugumo departamente, A. Povilaitis 1933 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universitetą, o 1939 m. jam suteiktas ekonomikos diplomas.

1934 m. jį paskyrus VSD vadovu, toliau užsiiminėjo visuomenine veikla. Jis iniciavo Komunistų partijos uždraudimą Lietuvoje. Publikavo savo straipsnius laikraščiuose „Lietuvos aidas“, „Vairas“, „Ūkininko patarėjas“.

Kartu su tuomečiu Vidaus reikalų ministru Kaziu Skuču, po Sovietų okupacijos ir iš Maskvos prezidentui Antanui Smetonai ištransliuoto spaudimo, tapo sovietinės okupacijos aukomis. Netrukus po suėmimo jie buvo išgabenti į Maskvą, kur 1941 m. A. Povilaitis buvo sušaudytas Butyrkų kalėjime.

Tik 1993 m., Lietuvai jau atgavus nepriklausomybę, jis buvo reabilituotas – pagaliau tinkamai pagerbtas šio tautos herojaus atminimas. Tačiau iki šios dienos nėra žinoma, kur A. Povilaitis yra palaidotas.

2006 m. jam po mirties suteiktas Vyčio kryžiaus ordinas.